

OPONENTSKÝ POSUDEK NA DIPLOMOVOU PRÁCI
JANA KUBÍČKA
TOTALITNÍ KÝČ A UNDERGROUND. SÉMIOLOGICKÝ MODEL

Práce Jana Kubíčka vrcholí v závěrečném, třetím oddílu úvahou o smyslu nebo možnostech umění v naší době a tvorba autorů tzv. skupiny Půlnoc je při tom autorovi inspirujícím podnětem, jež dokládá Přílohou (s. 98–118). Do diplomantových tezí o údajné současné krizi poezie proniká úzkost a zároveň odhodlání se stavem věcí něco dělat. Není to u diplomové práce běžné nasazení a Kubíčkovu textu, zvláště v druhé části, při rozboru poetiky, resp. semiózy raných textů E. Bondyho a I.

Vodseďálka (s. 31–70), dává věrojatný patos. V Závěru práce (s. 90–91) jako by se autor ale svého nasazení lekl a své nálezy relativizoval jako podmíněné, nehotové, či dokonce nedostatečné. To má dvojí důsledek. Jednak je to sympatické a současně rafinované gesto, neboť vnučujícím se námitkám už dopředu ohlazuje jejich ostří. Jednak – a především – vedle citovaných Bondyho a zvláště Vodseďákových textů působí závěrečné Kubíčkovy formulace podobně hravě, záhadně nebo dvojnásobně, a nepřipouštějí proto vlastně jinou možnost čtenářské reakce než popření, anebo akceptaci stejného významového rozsahu, jaký našel „totální realismus“ a „trapná poezie“ undergroundových klasiků u něho samého. Coby oponent se ale zdráhám vybrat si z nabízejících se možností, neboť ani jedna podle mě neodpovídá zisku, který Kubíčková diplomová práce přináší. Ponechávám zatím diplomantův Závěr v závorce jako jistou daň z vášně při bytostně osobní investici do textu, který má nepochybně odborný charakter, a hlavně přichází s objevným čtením literárního díla.

Autor s oporou v sémiotických teoriích přistupuje k tvorbě obou „půlnočních“ spisovatelů jako k významově enigmatickým textům, které nepodléhají běžnému (můžeme říci „realistickému“) sémantickému nároku, ale vážou se na umělý, již „vyznačený“ časoprostor, pro nějž užívá Kubíček funkčně pojem S. Richterové „sémiotický vesmír“. Řekl bych dokonce, že takovému nároku nepodléhá literární text žádné poetiky (jinými slovy: jakékoli umění je hra v tom smyslu, který je formulován na s. 38, a nikoli jako na s. 32), ale právě u zdánlivě neumělecké tvorby Edice Půlnoc je třeba tuto samozřejmost o to důrazněji opakovat. J. Kubíček výborně vystihuje radostnou náladu podzemní literatury padesátých let dvacátého století, danou zakotvením mimo občanskou nebo politickou morálku (s. 76) a objevením trapnosti jako neuhýbavého estetického programu,¹ a

---

¹ S. 41–42; dobrá je celá podkapitola o trapnosti, i když bych v souvislosti s vedením výkladu nemluvil o „filosofických úvahách“ (s. 40).

pojmenovává nápaditě „permanentní přítomnost otázky“ a „ztrátu² intencionality umělecké výpovědi“ (s. 65) u obou autorů. Stejně tak umí určit, resp. rozlišit specifika Bondyho a Vodseďálkova přístupu (s. 58–59 a 71–75).

Vracím se k Závěru práce. Autor v něm mj. říká, že se „nedostal tak daleko, aby dosáhl kompoziční a terminologické jasnosti“ (s. 92). V jeho textu je ale častá frekvence příslovcí „právě“ a „tedy“ a opakují se tu obraty typu „tím je vysvětlen“ (s. 15), „ve skutečnosti“ (s. 20, 29), „chceme jednoduchou sémiotickou operací ukázat“ (s. 26), „odpověď je prostší“ (s. 38), „jde zcela jednoduše o hru na...“ (s. 38–39) či „vysvětlení je zcela jednoduché“ (s. 78), což jsou prostředky, které naopak dílčí úvahy ukončují, „řeší“, činí jednoznačnými. Trpí tím zejména úvodní část práce (s. 12–30), kde se s pojmy „kýč“ nebo „mýtus“ zachází příliš lehce a namísto by byla buď větší formulační zdrženlivost, ponechání jisté významové „vůle“, nebo naopak rozpracování problematiky, obširnější pojednání. V tomto ohledu mám tři základní výhrady: (1) mělo by se vycházet i z jiných zdrojů než jen z momentálně populárních Barthesových *Mytologií*; (2) úvahy o „kýči a hovnu“ z Kunderovy *Nesnesitelné lehkosti bytí* bych jako převzaté z románového textu argumentativně odlišil od pramenů diskursivní povahy; (3) rozmyslel bych si inspiraci Macurovou efektní teorií národního obrození jako hry obrozené společnosti na kulturu – jde o svůdný, ale literárněhistoricky neudržitelný pokus (viz předchozí práce Vodičkovy nebo Justlový a potomní Otrubovy či Grebeníčkové).

Jsou to ale poznámky, které činím na okraj.³ Diplomovou práci Jana Kubíčka rád doporučuji k obhajobě a nechávám dle jejího průběhu i kontextu ostatních prací otevřené hodnocení mezi „výborně“ a „velmi dobře“.

Michael Špirit

15. září 2011

---

² Možná by bylo vhodnější říci „nepřítomnost“.

³ Z formálních připomínek stojí za zmínku výpadek horního indexu (od druhé části, s. 31), nekursivní uvozovky před písmem v kursivě a občasné zahájení textu pod čarou minuskou.